

The book cover features a teal background with a large, white, scalloped-edged cloud shape in the upper half. Inside the cloud, the author's name 'JULIEN SANDREL' is written in blue, all-caps, sans-serif font. Below the cloud, the title 'UN'ELMIEN LISTA' is written in a large, black, serif font. To the right of the title, a woman with dark hair, wearing a red dress, is sitting on a white ledge and reading a book. The background is decorated with several stylized birds in flight, colored in shades of red and blue. At the bottom of the cover, there is a dark blue silhouette of a city skyline, including a tall tower on the left and a building with a dome in the center. The publisher's name 'TAMMI' is written in white, all-caps, sans-serif font in the lower middle section.

JULIEN SANDREL

*UN'ELMIEN
LISTA*

TAMMI

JULIEN SANDREL

*UNELMIEN
LISTA*

SUOMENTANUT LOTTA TOIVANEN

TAMMI

HELSINKI

Ranskankielinen alkuteos
La chambre des merveilles ilmestyi Ranskassa 2018.
Copyright © Callmann-Lévy, 2018
Suomenkielinen laitos © Lotta Toivanen ja Tammi 2021
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
ISBN 978-952-04-2302-5
Painettu EU:ssa

Mathildelle
Tyttärelleni ja pojalleni

*Sanohan, Miss Thelma.
Miksei sinulla ole lapsia?
Jos Jumala antaa meille erityislahjoja,
ne pitäisi kyllä siirtää jälkipolville.*

RIDLEY SCOTT, THELMA & LOUISE

I

MINUN
KUNINKAANI

1

KLO 10.32

”Louis, nyt ylös! Viimeisen kerran, ylös sängystä ja vaatteet päälle, muuten me myöhästytään. Kello on jo 9.20.”

Suunnilleen noin se alkoi, se mistä oli tuleva elämäni kamalin päivä. Silloin en sitä vielä tiennyt, mutta elämänsäni olisi vastedes aika ennen lauantaita 7. tammikuuta 2017 kello 10.32 ja aika sen jälkeen. Olisi aika ennen sitä hetkeä, ja minuutti ennen sitä hetkeä, ja tuon minuutin haluaisin pysäyttää ikiajoiksi, kaikki ne hymyt ja ne lyhyet onnenhetket ja aivopoimujen pimeyteen piirtyneet kuvat. Vastedes olisi aina tuon hetken jälkeinen aika ja kaikki miksi-kysymykset, jossittelut, kyynelet, huudot, poskilleni valuva ylihintainen ripsiväri, ulvovat sireenit, muiden tympeän myötätuntoiset katseet ja totuutta vastaan kouristelevat vatsalihakseni. En tietenkään ymmärtänyt kaikkea vielä silloin. Se oli salaisuus, jonka vain jumalat – jos heitä on, mitä vahvasti epäilen – saattoivat tietää. Mitä jumalat mahtoivat sanoa toisilleen kello 9.20? Yksi ihmishenki sinne tai tänne, mitäs tuosta?

Oletko varma? En tietenkään, mutta mikä ettei? Totta, mikä ettei, ei maailma siihen kaadu. Olin kaukana sellaisesta, kaukana jumalista, kaukana sydämeistäni. Olin pelkkä minä hetkellä, joka oli kovin lähellä suurta mulistusta, repeämää, matkaa jolta ei ole paluuta. Minä olin minä ja motkotin Louis’lle, joka ei eväänsä väräyttänyt.

Silloin ajattelin, että mokoma pentu tekee minut hulluksi. Olin jo puoli tuntia yrittänyt kiskoa poikaa ylös sängystä. Meidän piti mennä puolilta päivin brunssille äitini kanssa – kerran kuussa toistuva piinapenkki – ja halusin ennen sitä käydä Boulevard Haussmannilla ostamassa verempunaiset korkokengät, joista olin nähnyt merkkiä päiväunia alennusmyyntien alettua. Halusin panna ne jalkaani maanantaina, jolloin meillä olisi kokous ison pomon kanssa. Olin jo viisitoista vuotta raatanut yötä päivää Hégémonie-nimisessä kosmetiikka-alan yrityksessä. Johdin kahdenkymmenen hengen tiimiä, joka oli omistautunut jalolle asialle: kehittämään mainoksia ja innovaatioita sampoolle, joka poisti jopa sata prosenttia hilseestä – sana ”jopa” tarkoitti sitä, että yksi koehenkilö kahdestasadasta oli päässyt kokonaan eroon kuontalonsa hilseestä. Olin hyvin ylpeä siitä, että olin käynyt kiivaan taistelun Hégémonien oikeudellisen osaston kanssa ja lopulta saanut luvan käyttää jopa-sanaa. Se oli elintärkeää, jos mielti myyntilukuja, vuotuista palkankorotustani, lomiani Louis’n kanssa ja uusia korkokenkiäni.

Louis mumisi jotakin epämääräistä ja päätti sitten totella. Hän veti jalkaansa liian tiukat lantiofarkut,

huuhtoi kasvonsa, pörrötteli hiuksiaan viisi minuuttia taidokkaaseen tapaansa, kieltäytyi panemasta päähänsä pipoa, vaikka aamu oli hyinen, päästi käsittämättömiä muminoita, joiden sisällön kyllä tunsin (onko pakko tulla mukaan...), pani päähänsä aurinkolasit, otti rullalautansa – graffitien peittämän likaisen skeitin, johon sain vähän väliä ostaa kilpatason renkaita – ja veti niskaansa Uniqlon punaisen ultrakevyen untuvatakkinsa, otti suklaakeksipaketin, imi tetrasta samaa hedelmäsosetta kuin viisivuotiaana ja kutsui vihdoin hissini. Minä vilkaisin kelloani. 10.21. Loistavaa, olimme sekuntiaika- taulussani. Olin varannut reilusti aikaa, koska etukäteen ei koskaan tiennyt, miten kauan aurinkokuninkaani heräämisrituaaleissa menisi.

Oli upea sää, pilvetön talvinen sinitaivas. Olen aina pitänyt kylmän kimmellyksestä. En ole koskaan nähnyt yhtä tahrattoman sinistä taivasta kuin kerran työmatkalla Moskovassa. Venäjän pääkaupunki on minulle talvisten taivaiden kuningatar. Nyt Pariisi oli sonnustautunut moskovalaisasuunsa ja loi meihin kimmeltäviä katseita. Lähdimme kotoa, joka sijaitsee kymmenennessä kaupunginosassa, kuljimme Saint-Martinin kanavan viertä kohti itäistä rautatieasemaa ja väistelimme ulkoilevia perheitä ja matkailijoita, jotka tuijottivat lumoutuneina Eugène-Varlin-sillan sulun läpi lipuvaa proomua. Katselin Louis'ta, kun hän liukui rullalaudalla eteenpäin edessäni. Olin ylpeä siitä pikkumiehestä, joksi hän oli kasvamassa. Olisi pitänyt sanoa se hänelle – tuollaiset ajatukset on tarkoitettu jaettaviksi, mitä hyötyä niistä

muuten on – mutta en sanonut. Louis oli viime aikoina muuttunut melkoisesti. Hänellä oli ollut ikäisilleen tyypillinen kasvupyrähdys, ja hän oli kehittynyt hintelästä pojasta kunnioitettavan kokoiseksi nuorukaiseksi. Leuassa oli hentoa haiventa, eikä pyöreillä poskilla ollut vielä näppyliitä. Hänestä tulisi komea mies.

Elämä eteni liian nopeasti. Muistelin, miten olin aikoinaan kulkenut pitkin Quai de Valmya, työntänyt petrolinsinisiä lastenvaunuja oikealla kädellä ja selannut puhelinta vasemmalla. Muistaakseni hymyilin tuolle muistolle. Vai kuvittelenko hymyn näin jälkikäteen? Muisti tekee minulle tepposet, minun on hyvin vaikea muistaa, mitä ajattelin juuri noina ratkaisevina hetkinä. Kunpa voisin palata ajassa pari minuuttia taaksepäin, niin olisin tarkkaavaisempi. Kunpa voisin palata ajassa taaksepäin muutaman kuukauden tai vuoden, niin tekisin monta asiaa eri tavalla.

Kuulin, miten The Weekndin tuore biisi kilahdi soimaan – Louis oli ladannut sen kännykkääni soittoääneksi. Soittaja oli JP. Voi paska. Miksi esimies soitti lauantaiamuna? Oli sellaista kyllä sattunut ennenkin. Hégémonien kaltaisessa yrityksessä joutui tietenkin välillä hoitamaan hätätilanteita. Nyt kun ajattelen asiaa, nyt kun kuulen jonkun lausuvan sanan ”hätätilanne”, se on saanut aivan uudenlaisen merkityksen. En enää kuvaa termillä keskeneräistä presentaatiota, lähestyvää kuluttajatestiä tai hyväksyntää odottavaa pullodesignia. Millaisesta hädästä silloin on kyse? Kuka on kuolemanvaarassa? Tuolloin en sitä tiennyt. Aprikoin vain,

mistä hätätilanteesta JP mahtaisi minulle ilmoittaa, ja aavistelin, että asia koski maanantain kokousta. Vakava hätätilanne. Elämän ja kuoleman kysymys. Vastasin puhelimeen saman tien enkä piitannut Louis'sta, joka oli jarruttanut ja jäänyt viereeni selvästi sanoakseen minulle jotakin. Viittoilin hänelle, että puhuin puhelimesta, eikä hän nähnyt? Hän mutisi heiveröiseen partaansa, sanoi kai, että hänellä oli tärkeää asiaa. Antoi ymmärtää, että asia oli tärkeä. En koskaan saa tietää, mikä se niin tärkeä asia oli. Olen varma, että viimeiset ajatukseni Louis'sta olivat kielteisiä. Ne liittyivät hänen huomionkipeyteensä, omaan haluuni saada olla rauhassa, hänen murrosiän itsekeskeisyyteensä, omaan tarpeeseen saada hengittää hitto soikoon edes hetkisen. Viimeinen ajatukseni tuosta pikku olennosta, jonka olin synnyttänyt, jota olin tuuditellut, jonka kanssa olin laulanut monet monituiset kerrat ja joka oli tuonut elämäni niin paljon naurua, ylpeyttä ja iloa, viimeinen ajatus hapertuneissa aivoissani taisi tosiaan olla tuo *hitto soikoon*. Miten noloa. Miten epäreilu muisto.

Louis puuskahti, nosti kuulokkeet kaulalta korville mielenosoituksellisesti ja murahti, että minun kanssani oli aina sama juttu, että vain duuni oli minulle tärkeää. Sitten hän potkaisi vauhtia oikealla jalalla ja lähti kiittämään laudalla pitkin kaltevaa jalkakäytävää. Jos en olisi puhunut JP:n kanssa – hätätilanne koski korjailtavia Powerpoint-dioja –, olisin kuunnellut äidinvaistoani, sitä joka saa meidät kiljumaan ”hidasta, ei niin lujaa” ja ärsyttää jokaista esikouluiän ohittanutta lasta. Äidinvais-

tosta ei teoriassa ole mitään hyötyä, mutta se voi herättää uinuvan tietoisuuden tositilanteessa. Varoitushuuto jäi pääkoppaani. Hégémoniessa vieroksutaan ihmisiä, joilla on lapsia, vaikka virallisen linjan mukaan Hégémonie edistää miesten ja naisten välistä tasa-arvoa ja kannustaa naisia menestymään yhteiskunnassa. Teorian eli virallisen linjan ja käytännön välillä on kuitenkin aina melkoinen kuilu. Organisaatioilla on aina myös toisenlaiset kasvot, nuo kirjoittamattomat säännöt, joiden takia suuryritysten johdossa on naurettavan vähän naisia. Minä olin aina pyrkinyt johtotehtäviin, eikä siis tullut kyseen, että olisin paljastanut itsestäni mitään äitiainesta kesken työpuhelun, edes lauantaina, edes tuolloin, kello 10.31.

Kun JP veltoon tapaansa kuvaili minulle niitä muutoksia, jotka dioihin pitäisi sunnuntain aikana tehdä, minä tarkkailin hajamielisesti Louis'ta, joka todellakin syöksyi eteenpäin aivan liian lujaa. Panin merkille kuu-
lokkeet hänen korvillan ja muistin selvästi ilmaisseeni toiveen, että hän ei pitäisi volyyymiä liian kovalla ja että hän hidastaisi vauhtia. Pudistin päätäni ja ajattelin, että hän oli jo iso poika, että minun pitäisi lakata huolehtimasta koko ajan joka asiasta, turhista asioista, varsinkin turhista asioista. Uskomatonta, miten paljon ajatuksia mielessä ehtii vilistä muutamassa sekunnissa. Uskomatonta, miten tuskallisen tarkkaan muutama sekunti voi piirtyä aivoihin.

Viimeinen vilkaisu kännykän ruutuun, kello on 10.32. Ajattelen, että minun pitää lopettaa puhelu JP:n kanssa

kolmen minuutin kuluessa, sillä olemme pian metroasemalla.

Kuulen kumean törähdyksen, josta tulee mieleen laivan sumusireeni. Rekka. Nostan katseeni, ja aika seisautuu. Olen sadan metrin päässä, mutta väkijoukko hälisee niin kovaa, että tuntuu kuin olisin jo tapahtumapaikalla. Kännykkäni räsähtää asvalttiin. Minä huudan. Jalkani vääntyy, kaadun, nousen ylös, riisun stilettikorkoni ja juoksen lujempaa kuin koskaan ennen. Rekka on pysähtynyt. En ole ainoa joka huutaa. Ne kymmenkunta ihmistä, jotka istuivat aurinkoisella terassilla nauttimassa talvisesta aamusta, ovat pompanneet pystyyn. Muuan isä on peittänyt poikansa silmät. Minkä ikäinen poika on? Ehkä neljän tai viiden vanha. Näky ei sovi hänen silmilleen. Elokuvisakaan ei ikinä näytetä tällaisia kohtauksia. Ei kenellekään. Niihin vain vihjataan. Vähän häveliäisyyttä tähän raakalaisten maailmaan, kiitos. Juoksen lähemmäs, huudan uudelleen, heittäydyn maahan ja satutan polveni mutta en tunne kipua. En polvessa. Louis. Louis. Louis. Louis. Rakkaani. Elämäni. Miten kuvata sanoinkuvaamatonta? Joku silminnäkiöistä käytti myöhemmin termiä ”susiemo”. Minä ulvon kuin susiemo, jonka vatsa viilletään auki. Minä taistelen, raavin maata, vapisen, kannattelen Louis’n päätä. Tiedän, että häneen ei saa koskea, että mihinkään ei saa kajota, mutta en voi mitään itselleni. Aina sama teorian ja käytännön välinen juopa. En voi antaa hänen maata maassa ja olla tekemättä mitään. Pitelen hänen päätään, odotan ja itken ja tarkistan vähän väliä että hän hengittää. Hen-

gittääkö hän? Hengittää. Ei hengitä. Hengittää. Apujoukot saapuvat ennätysajassa. Ensihoitaja ottaa minut hoiviinsa tai pikemminkin raastaa minut irti Louis'sta. Minä läimäytän miestä poskelle. Pyydän anteeksi. Hän hymyilee. Muistan sen kaiken. Muistan hänen eleensä, lempeät mutta samalla napakat, ja rujon nenän, rauhoittavan äänen, tilanteen vaatimat sanat, pois ajavan ambulanssin. Erotan irrallisia lauseenpätkiä. Lasten ensiapupoliklinikka. Robert Debrén sairaala. Tehohoito. Ei hätää, madame. Onpa. Minä saatan teidät. Jalkani pettävät. Hän kannattelee minua. Lihakseni ovat onnettomuushetkestä lähtien olleet kireät kuin viulunkieli, mutta nyt ne herpaantuvat. Minut istutetaan aurinkoisen katukahvilan tuolille. Elimistö ei enää tottele minua. Vatsassa muljahtaa ja oksennan aamiaiseni pöydälle, ja siinä samassa tuo hipstereiden suosima terassi tyhjenee. Pyyhin suuni, juon lasillisen vettä ja kohotan katseeni.

Mikään ympärilläni ei ole muuttunut, taivas on edelleen yhtä hohtavan sininen, yhtä tahraton. Katson kelloani. Sekin on hajonnut. Kellotaulun lasissa on säröjä, viisarit ovat pysähtyneet. Liikkumaton todistaja. Kello on edelleen 10.32.

ERÄÄNÄ AAMUNA

Nimeni on Louis, asun Pariisissa, olen kaksitoista ja puoli, pian kolmetoista vuotta vanha. Pidän jalkapallosta, animesta, Maitre Gimsistä, Youtuben Pokémon-videoista, levitteistä joissa on enemmän palmuöljyä kuin palmuöljyssä (lempivitsini), 1990- ja 2000-luvun leffoista (ei pelkästään kalkkisten harrastus), pakokaasun hajusta, siisteistä skeittilaudoista, matikanmaikka Madame Ernestin tisseistä, myös matikasta ilman Madame Ernestin tissejä, mahtavasta Odette-mummista ja äidistä (useimmiten).

Ja nyt taidan olla kuollut.

Yleensä en paljon puhu elämästäni, mutta tässä tilanteessa ja kun te nyt kerran olette siinä, selitän teille, kenen kanssa olette tekemisissä ja mitä oikein tapahtui.

Asun kahdestaan äidin kanssa. Äidin nimi on Thelma. Vietin viimeisen aamuni hänen kanssaan. Mielelläni sanoisin, että aamu oli poikkeuksellinen, että meillä oli kivaa yhdessä, että halailimme ja lirkuttelimme toisillemme. Mutta oikeasti aamu oli masentavan tavallinen, mikä on

oikeastaan ihan normaalia. Ihminen ei elä jokaisen päivän jokaista hetkeä niin kuin se olisi viimeinen, sellainen olisi uuvuttavaa. Sitä vain elää elämäänsä. Ja minun elämäni äidin kanssa oli juuri sellaista.

Nyt kun asiaa ajattelee, tuo aamu oli täydellinen. Tiedän kyllä, että äiti on eri mieltä asiasta, tiedän kyllä, että hän kelaa mielessään jokaista muistikuvaa noiden minuuttien ajalta ja miettii, mitä hänen olisi pitänyt tehdä, mitä hän olisi voinut tehdä toisin. Minulla on siihen vastaus, vaikka olemme taatusti äidin kanssa asiasta eri mieltä: ei mitään.

Vastaukseni on outo, kun ajattelee, että aamu oli sitä, että äiti yritti repiä minua ylös sängystä ja minä vain jupisin, laahustin ja jupisin taas. Siltä se näytti ulospäin. Ja niin minäkin sen koin. Mutta nyt kun olen saanut vähän (paljon) etäisyyttä, tiedostan kaikki tuntemukseni. Tiedostan sen epämääräisen tunteen, jonkinlaisen pistelyn aivoissa, jonka huomaa vasta sitten kun muuta ei enää ole. Tiedostan tottumuksen painon. Totuttujen tapojen tuottaman ilon. Tuttujen rituaalien tarjoaman nautinnon. Kaikki ne arkiset asiat, joista meidät on tehty ja jotka ovat meille elintärkeitä.

Tuo aamu oli täynnä tuttuja pieniä iloja. Huoneeni ovenkahva kitisee, se herättää sadasosan tietoisuudestani ja ilmoittaa että on uusi päivä. Äiti astuu huoneeseen, tulee ja pajaa päätäni, aina otsalta niskaan – ei ikinä toisin päin. Äiti kuiskaa ”Huomenta, puppeli, aika herätä, muruseni”, ihan kuin olisin vieläkin taapero. Olen unen ja valveen välimaastossa, horrostilassa, jossa uni ja todellisuus sekoittuvat. Kuuluu mekaanisen sälekaihtimen surinaa, auringon säteet osuvat naamaani, Murahdan, käännähdän ja painan

pääni tyynyn alle. Äidin ensimmäinen käynti on ohii. Unten jumala Morfeus ottaa minut taas syliinsä, ja vajoan takaisin uneen, josta en jälkeenpäin muista mitään. Äidin toinen käynti, ääni on nyt vaativampi, ei niin lempeä, tiukempi. Sama toistuu päivästä toiseen. Myös äiti tuntee rituaalin. Se on pysynyt samana jo melkein kolmesta vuotta. Kaikesta on tullut automaattista, mutta silti me molemmat osaamme päätellä puoliuinisen, teini-ikäisen karhunpojan murahduk-sista, millainen päivästä tulee. Päivästä tulee mukava. On nimittäin lauantai. Meillä on ruhtinaallisesti aikaa, vaikka äiti muuta väittää. Minä tiedän päivän ohjelman, tunnen äitini, tiedän että hän herättää minut etuajassa jotta ehdin heräillä.

Tässä kohtaa on paikallaan pieni selvennys, koska tiedän, että te paraikaa ajattelette: onpa outoa, että kaksitoista- ja puolivuotias poika käyttää näin huoliteltua kieltä, eikö vain? Voin kertoa, että Paul Éluard -yläkoulun 8C-luokan kavereitteni mielestä se on pimeätä (outoa, tiedoksi yli 40-vuotiaille). Sekin on jo kreisiä, että joku on kaksitoista- ja puolivuotiaana kahdeksannella luokalla. En tee siitä mitään numeroa, näin minä nyt vain puhun, enkä voi sille mitään, ja koulussa irvaillaan ihan tarpeeksi kielenkäytöstäni ja haukutaan viisastelijaksi, joten älkää te nyt vain aloittako...

Mitä olinkaan sanomassa? Ai niin, piti sanomani... Minun oli jo jonkin aikaa tehnyt mieli – ollut pakko – kertoa äidille yhdestä työstä, jonka olin tavannut futistreeneissä. Kyllä, jotkut tytötkin pelaavat futista, ja kyllä, hekin voivat olla

kauniita, unohdetaan kliseet. Odotin oikeaa hetkeä. Äiti ja minä vähän arastellaan molemmat. Me ei juuri puhuta tunteista. Me pidetään ne omana tietona. Arkisin ei ikinä tule sellaista hetkeä, jolloin äidille voisi puhua. Hän on töiden jälkeen ihan poikki, ja hänen on vaikea irrottautua kännykästään, hän hoitaa koko ajan jotain ”hätätilanteita”. Minkälainen hätä oikein voi tulla, kun vastuualueena on hilsesampoo...

Olin siis ajatellut, että normiviikonlopun normiaamu olisi hyvä hetki jutella. En halunnut, että äiti kuulisi heti hääkellojen soivan ja innostuisi ja alkaisi touhottaa, joten mitään muodollista keskustelua ei tarvittu. Rento juttutuokio riittäisi. Mutta kun menin äidin luo ja hän sysäsi minut tylysti sivuun, pakko sanoa, että silloin suutuin tosissani. Äiti väittää, että olen vähän sangviininen. En tiedä, mitä se tarkoittaa, luultavasti sitä että olen rasittava. Tai herkkänahkainen. Tai molempia. Puolustuksekseni voin todeta, kuten Odette-mummi sanoo, että ei omena kauas puusta putoa, eli äiti on itse tosi herkkänahkainen. En sanonut, että hän on rasittava, te itse ajattelitte niin, myöntäkää pois.

Minä siis puuskahdin ja syöksyin raivoissani eteenpäin. Halusin häiritä äidin työpöbelua. Oli lauantaiaamu, hänelle oli pakko vääntää rautalangasta, ettei ollut työpäivä. Tiedän, että vielä nykyäänkin äiti hermoilee aina kun hän näkee minun katoavan kadunkulman taakse. Hän kiristää vauhtia tietoisesti tai tiedostamatta, jotta ei kadotaisi minua näköpiiristään. Syöksyin siis eteenpäin, halusin ohittaa Rue des Récollets'n kulman ennen häntä ja piiloutua

Toivottu tulos? Se että poikani sanoo:
”Ei tämä näin voi mennä,
että äiti kokee kaiken minun puolestani.”
Se että hän avaa silmänsä.

Thelma on vahva ja itsenäinen pariisilaisäiti. Uraohjuksen kiireinen arki muuttuu kuitenkin kerta-rysäyksellä, kun hänen poikansa jää rekan alle. Louis viruu sairaalassa ja yksinhuoltajaäiti murtumispisteessään: poika ei ehkä koskaan herää. Epätoivon hetkellä Thelma löytää Louis'n salaisten unelmien vihon ja päättää toteuttaa tämän haaveet. Louis'n lista vie hänet jalkapallokentille ja tuttuihin luokkahuoneisiin mutta myös maailman ääriin, punaiselle matolle ja strobovalojen välkkeeseen. Lämminhenkinen unelmajahti vuoroin naurattaa ja itkettää. Ennen kaikkea se johdattaa Thelman äidinrakkauden ytimeen ja yllättää korjaamalla siltoja, jotka Thelma luuli polttaneensa.

